

สาระสำคัญที่ควรรู้เกี่ยวกับการเล่นแชร์

พรเทพ ทวีกาญจน์

ผู้บริหารสำนักบริหารบุคคล บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)

เป็น ที่รู้จักแพร่หลายในปัจจุบันว่า การเล่นแชร์ในรูปแบบวงแชร์ จะมีบุคคลหลายฝ่ายรวมกัน โดยบุคคลที่ก่อตั้งจัดระบบรับผิดชอบทางการเงิน จะเรียกว่า นายวงแชร์ บ้าง เจ้าแชร์ บ้างสุด แต่จะเรียกขาน บุคคลที่ร่วมเล่นตามปกติเรียกว่า ลูกวงแชร์ บ้าง ลูกแชร์ บ้าง ผู้ร่วมเล่นบ้าง สมาชิกบ้าง อีกทั้งการประมูลให้ผลประโยชน์โดยการนำเงินมารวมกัน แล้วมอบให้กับผู้ประมูลได้ เรียกว่า การเปียแชร์ บ้าง หรือการประมูลบ้าง หลักของการเล่นแชร์มีหลักเช่นเดียวกับสัญญาทั่วไป คือ จะต้องประกอบไปด้วยบุคคลสองฝ่าย สองฝ่ายนี้มีใช้สองคน แต่ละฝ่ายจะมีที่คนก็อยู่ที่เงื่อนไขข้อตกลงร่วมกัน จึงจะครบถ้วนเป็นสัญญาแชร์ และสัญญาแชร์นั้นจัดไว้ว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทน คือ เป็นสัญญาซึ่งก่อให้เกิดหน้าที่แก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ถ้าฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ เช่น ผู้ที่ประมูลแชร์ไม่ได้ยังไม่ได้นำเงินค่าแชร์มาชำระฝ่ายที่ประมูลได้ก็ชอบที่จะเรียกให้ชำระพร้อมอาจขอให้เจ้าแชร์ (นายวงแชร์) ระงับการจ่าย “ดอกแชร์” หรือผลประโยชน์ตอบแทนไว้ก่อนก็ได้ เพื่อความเข้าใจถึงการเล่นแชร์ ดังนั้น ความหมายของการเล่นแชร์นั้นอาจจำกัดความได้ว่า

“การเล่นแชร์” หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปตั้งวงแชร์ขึ้นด้วยความสมัครใจ เพื่อผูกพันสมาชิกวงแชร์ทุกคนว่า จะต้องส่งเงินจำนวนเท่าๆ กัน ตามที่ตนรับภาระด้วยความสมัครใจเข้าผูกพัน มอบให้แก่นายวงแชร์เป็นผู้รับผิดชอบ จัดรวมเงินทั้งหมดเพื่อส่งมอบแก่สมาชิกวงแชร์ที่ประมูลให้ผลประโยชน์สูงสุดก่อน ส่วนสมาชิกแชร์รายอื่นได้ผลประโยชน์ที่สมาชิกผู้ประมูลเสนอให้เป็นการตอบแทน และบรรดาสมาชิกแชร์ทุกคนต่างมีสิทธิเสนอประมูลใช้เงินรวมแชร์ได้ทุกคน ด้วยการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนไปจนกว่าจะครบจำนวนเงินสมาชิกวงแชร์

จากความหมายดังกล่าว ถ้าจะให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ต้องเข้าใจดีว่าการเล่นแชร์นั้น คือ สัญญาประเภทหนึ่งที่ไม่กำหนดชื่อเรียกไว้โดยเฉพาะอย่างเช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าฝาก เป็นต้นตามที่ปรากฏในเอกสารสัญญาประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ การเล่นแชร์เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของบุคคลทั้งสองฝ่าย โดยปราศจากเล่ห์กล ข้อฉล สัญญาแชร์จึงจะสมบูรณ์บังคับกันได้ระหว่างคู่กรณี อีกทั้งสัญญาแชร์มิใช่สัญญาที่กฎหมายกำหนดรูปแบบไว้

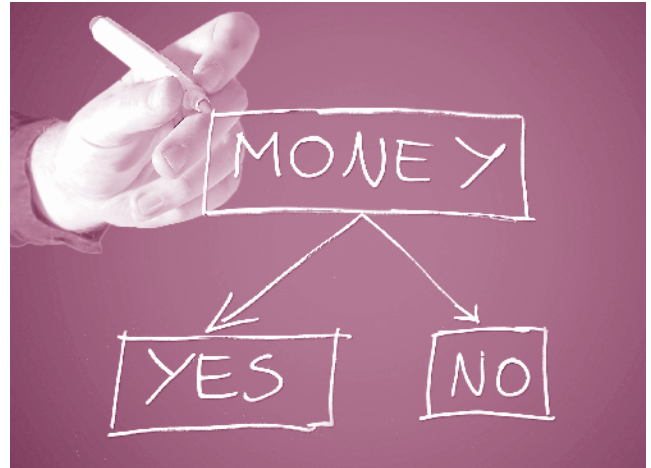
โดยเฉพาะ ข้อปลีกย่อยของสัญญาแชร์จึงอาจแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ร่วมเล่น อย่างไรก็ตามก็ตีปัญหาถ้อยคำการเล่นแชร์ได้เป็นยุติเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ขึ้น ในปี พ.ศ.2534 มาตรา 4 ที่บัญญัติคานียามไว้ว่า “การเล่นแชร์” หมายความว่า “การที่บุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปตกลงเป็นสมาชิกวงแชร์ โดยแต่ละคนมีภาระที่จะส่งเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดรวมเข้าเป็นทุนกองกลางเป็นงวดๆ เพื่อให้สมาชิกวงแชร์หมุนเวียนกันรับทุนกองกลางแต่ละงวดนั้นไปโดยการประมูล หรือโดยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการรวมทุนในลักษณะอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงด้วย”

โดยที่การเล่นแชร์เป็นการจัดการการเงินนอกระบบ ทำให้ยากต่อการควบคุมปริมาณเงินตรา ดังนั้นแม้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 จะเปิดโอกาสให้บุคคลธรรมดาสามารถเป็นนายวงแชร์ได้ก็ตาม แต่ยังคงกำหนดมาตรการที่สำคัญเป็นการห้ามไว้ 4 กรณีคือ (1) ห้ามเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์มีจำนวนวงแชร์รวมกันมากกว่าสามวง (2) ห้ามมีจำนวนสมาชิกวงแชร์รวมกันทุกวงมากกว่าสามสิบคน (3) ห้ามมีทุนกองกลางต่อหนึ่งงวดรวมกันทุกวงเป็นเงินมูลค่ามากกว่าสามแสนบาท (4) ห้ามนายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์นั้นได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นนอกจากสิทธิที่จะได้รับทุนกองกลางในการเข้าร่วมเล่นแชร์ในงวดหนึ่งงวดใดได้โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เช่นนั้นเพื่อควบคุมการเงินโดยการระดมทุนนอกระบบ จึงได้ห้ามบุคคลธรรมดาที่เป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ในลักษณะดังกล่าว แต่ถ้าเล็งเห็นถึงความจำเป็นต่อหมู่คณะ และผู้ช่วยรวมใกล้ชิดในแวดวงเดียวกันชอบที่จะร่วมมือ และช่วยเหลือทางการเงินซึ่งกันและกันได้ ดังนั้น เพื่อการควบคุมมิให้การช่วยเหลือกลับกลายเป็นพฤติกรรมของธุรกิจที่มุ่งสำหรับค้ากำไรหรือเพื่อประโยชน์อื่นใดในลักษณะที่เป็นทางการค้า จึงได้กำหนดข้อห้ามดังกล่าวไว้ ผลการละเมิด และโทษทางอาญามาตรการห้ามดังกล่าวมาได้ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ โดยมีโทษตามมาตรา 17 คือ ผู้ฝ่าฝืนจะต้องโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มีประเด็นคำถามว่า หากนายวงแชร์ได้ฝ่าฝืนโดยจัดให้มีวงแชร์เกินสามวง และมีสมาชิกแต่ละวงเกินสามสิบคน หรือมีทุนกองกลางต่อหนึ่งงวดรวมกันมากกว่าสามแสนบาท ต่อมาวงแชร์ล้มลง ในระหว่างสมาชิกด้วยกันสามารถฟ้องร้องเรียกเงินที่ตนเองมีสิทธิได้รับได้หรือไม่ จะถือว่าวงแชร์นี้เป็นโมฆะได้หรือไม่

คำตอบในเรื่องนี้ คือ การที่นายวงแชร์ฝ่าฝืนมาตรา 6 นี้ เจตนารมณ์ของกฎหมายประสงค์จะเอาผิดเฉพาะผู้เป็นนายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์เท่านั้น ดังนั้น นิติกรรมการเล่นแชร์ของนายวงแชร์เท่านั้นที่ตกเป็นโมฆะ แต่นิติกรรมการเล่นแชร์ของสมาชิกวงแชร์ไม่ตกเป็นโมฆะไปด้วย

เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2748/2543 ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 มาตรา 6 (3) ประกอบกฎกระทรวง (พ.ศ.2534) ห้ามมิให้บุคคลธรรมดาเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ที่มีทุนกองกลางต่อหนึ่งงวดรวมกันทุกวงเป็นมูลค่ามากกว่าสามแสนบาท ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 17 แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงการที่สมาชิกวงแชร์จะฟ้องคดี หรือใช้สิทธิเรียกร้องเอาถ่านายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ตามมาตรา 7 แสดงว่ากฎหมายมิได้กำหนดว่าการเล่นแชร์ตกเป็นโมฆะเสียทั้งหมด ส่วนการฟ้องคดีหรือใช้สิทธิเรียกร้องระหว่างสมาชิกวงแชร์ด้วยกันมิได้มีบทบัญญัติรับรองไว้ แต่เป็นที่เห็นได้ว่ากฎหมายมุ่งประสงค์ที่จะเอาโทษแก่นายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์เท่านั้น โดยมีเหตุผลอยู่ในหมายเหตุท้ายประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ **จึงเห็นได้ว่ากฎหมายมิได้บัญญัติห้ามโดยเด็ดขาดว่าการเล่นแชร์ของประชาชนทั่วไปเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายทั้งหมด การผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างโจทก์จำเลยในฐานะสมาชิกวงแชร์ที่มี น. ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นนายวงแชร์ย่อมไม่เป็นการฝ่าฝืนมาตรา 6 นิติการเล่นแชร์ของโจทก์ และจำเลย จึงไม่ตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 เมื่อจำเลยออกเช็คเพื่อชำระเงินรวมเข้าเป็นทุนกองกลางเป็นงวดๆ เพื่อให้สมาชิกวงแชร์หมุนเวียนกันรับทุนกองกลางแต่ละงวดนั้นไปโดยการประมูล จำเลยจึงต้องรับผิดชอบในความในเช็คนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900 วรรคหนึ่ง**

บทสรุปส่งท้าย การที่ห้ามมิให้บุคคลธรรมดาเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดที่ระบุไว้ ในมาตรา 6 และมีมาตรา 7 ให้สิทธิแก่สมาชิกวงแชร์ฝ่ายเดียวที่จะฟ้องคดี หรือใช้สิทธิเรียกร้องเอาถ่านายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ที่ฝ่าฝืน มาตรา 6 ไว้เท่านั้น ส่วนสมาชิกผู้เข้าเล่นแชร์ด้วยกันหาได้มีบทบัญญัติห้ามเล่นแชร์ไม่ ทั้งการเล่นแชร์เป็นสัญญาเกิดจากการตกลงกันระหว่างผู้เล่นที่จะชำระเงินให้แก่ผู้ประมูลแชร์ได้ จึงมีผลผูกพัน และบังคับกันได้